

**МОЇ
ПОВСТАНСЬКІ
МАРШІ**

УЧЕБНИК

ПЕТРО ГЕТЬМАНЕЦЬ

МОЇ ПОВСТАНСЬКІ МАРШІ
(лірика грудня)

Київ

1946

Львів

В-во „До Зброї“
Передрук краєвого видання

ВСТУП

Ось книжка справжньої непідробленої, щирої лірики, що не прозябла з надуманости й вимушености, не є дитиною лише пера й паперу, але глибокого, справді пережитого чуття.

Так, немає в ній фахового шліфу, але за те стільки безпосередніх та свіжих образів та переконливих порівнань, що не можна не признатися: талановита збірка талановитого автора.

Що автор має талант — свідчить сам читач. Бо інакше не відчував би в рядках цих поезій всього, що хоче передати йому автор: і шелесту сніжинок, що кладуться на повстанчий шлях, і намуленого карабіном плеча, не бачив би тих співвізій і не поривався би бігти з ним вперед, уперед!

О — автор знає за що все він терпить і зносить, пощо й куди біжить. Тому його страждання мужні, болі ушляхотнюючі і терпіння доцільні. За ним бо стоять постаті його засланого батька, замученого брата, загубленої в даляві матері й сестер. І ми з ним разом відчуваємо, що то наші батьки, матері, сестри й брати. Наша Україна.

Це Її кров, ми чуємо в цих »грудневих маршах«, це Вона дуднить »мазепиним конем« через степові простори, це Вона озивається до нас голо-

сами тих бійців, що присяглися »тямити пострах руїн і месницьким бунтом палати«. Але це ж і Вона така принадлива, що не є гріхом Її кохати, цілувати жагуче, єдину й вірну коханку.

Так, в цих »Маршах« є всього досить, але найбільше любови, яка каже душу свою обітувати за найдорожчу істоту. І в цьому й сила таланту, що частина авторової любови, віри й запалу переливається й в читачеву душу. Талановита й потрібна книжка.

Видавництво

НА РОСПУТТЯХ ХИСТКИХ..

На розпуттях хистких неповторних доріг,
під грозою шалючим небом,
я святую любов в серці своєму зберіг
Україно — вітчизно до тебе.

Усім чаром своїх наддніпрянських степів,
буйним гуком козацької Січі,
Ти живеш, як безсмерття, у крові моїй,
як порив сил палких, таємничих.

Усім жахом Полтави, Базару і Крут,
страшним рабством і кровю Петлюри
Ти мене обернула у месницький бунт,
в світлий рокот крилатої бурі.

Поки сонце свободи над степом Твоїм
величавим вогнем не засвітить, —
буду тямити з болем Твій пострах руїн,
буду месницьким бунтом шаліти!

ЗНОВУ ВІЮТЬ СՆІГИ..

Знову віють сніги... завівають так гостро й уперто,
на крикливій землі застигають, немов темний біль;
під гудінь хуртовин увижаються тихії верби,
сниться серцю полтавських степів буйний хміль.

Там, далеко, сніги засипають чекаючу матір,
через схмурену далеч я чую зітхань сестер,
та чи пам'яттю їх моє серце палке вгамувати,
що так вміє любить, ненавидіть тепер?

Тихим вербам вітри не дадуть замовчати й за-
снути,
і нікому не випить солодкого чаду степів.
Серця неньки й сестер, що давно вже страждан-
ням отруті, —
не ошастить прихід мій, мій голос, мій спів.

Зачекають, заждуть!.. Ще не всі шляхи пройдені
мною,
і в обличчя мені ще не всі шелестіли сніги,
ще на повні уста я не дихав страшною грозою,
і в душі бурна повинь жадань і снаги.

Ще на цих запорошених, кровю забризканих
далях
наші рідні гармати прокляттям хрипким про-
гудуть.

І до них я, сп'янілий од жаху жорстоких баталій,
сином, братом і вісником волі прийду!

БОЛЬШЕВИКАМ

За смерть вождів, за безлік вбивств,
за чорний мор села і міста,
за шалість звірств і тьму злочинств,
за глум святинь і кривди злісні,

за розстріл батька десь в тайзі,
за висел козарлюги — діда,
за материнську гаряч сліз,
за власні муки, гніт і біди, —

за все, за все вогнем крові
прокляття вам вже прокричав я,
і скільки стало сил в мені —
підняв я нині меч повстання.

І йду тепер в жадобі кар...
О, лиш тоді кінчатся суди,
коли Кремля побачу згар
і вас на нім в обіймах судорг!

О, лиш тоді смалким вітрам
скажу за всіх всесильне: — Досить! —
Сьогодні ще раз в очі вам
проклін шлю голосом погрози!

УВ УСТАХ МОЇХ..

Ув устах моїх полум'я кличу ясного,
в хуртовині снігів моя згублена тінь,
дні розп'яттям безкровим спадають під ноги,
тільки в небо підноситься димом їх біль.

Там, позаду лишив перержавлені тугою далі,
там, позаду — розгойданих обріїв жах!
І під хугу іду без вагання, докору і жалю,
тільки зваба борні мерехтить ув очах!

Не один я! О, скільки йде їх перед мною,
а позаду ще скільки живих людських стін!
Крізь сніги і крізь бурі рвемось до останнього
бою —
перед нами земля розгорнулась в поклін!

Наших слідів порошам сніжним не засіять,
і язикам вітрів їх не сила уже зализать,
марно обрії хмарами грізно чорніють —
наших маршів упертих нічим не здолать!

МАТЕРІ

Знаю, там, де степів чорноземний розгліг,
де вітрів не спинить, не догнати,
Ти тепер (якщо тільки Тебе Бог зберіг,
якщо й досі стоїть наша хата),

Ти тепер з льону нитку прядеш край вікна
і так часто в вікна поглядаєш: —
Може я появлюся під ним на снігах,
приблудавши з далекого краю.

І коли, зрозумівши всю марність чекань,
сиву голову схилиш в задумі, —
тоді виром стає гострий розпач питань:
чи живий я і де є в цій бурі?..

З болю терпне душа материнська Твоя,
знаю, знаю... О, добре це знаю!
Крізь всю зрушену даль, машеруючи я,
Твою тугу палку відчуваю.

І коли б Ти лиш знала, що син Твій іде
повний бунту в сніжних гураґанах,
чи сказалаб тоді: — Нащо вчила тебе?..
— Я ж хотіла, щоб був і ти паном!

Так? Невже це сказала б? Невже в забуття
одійшло: розстріл батька і брата,
і все наше тривожне, пекельне життя,
всі ті глуми і кривди прокляті?!

Ні і ні! Тричі ні! Ти не скажеш цього!..
О, занадто усе пам'ятаєш! —
Ти лиш мариш скорботно про сина свого
і так часто в вікно поглядаєш...

Мамо, мамо! Давно вже простилися ми...
(Пам'ятаєш в степу... вітер... осінь?...) —
Ще так довго прийшлося блукать серед тьми
й на розпутьях виплакувать сльози!

Ще так довго шукав я правдивих шляхів —
і знайшов їх! Знайшов моя мила!
Тепер знаю весь розквіт майбутніх світів,
знаю чим і чого нас дурили!

Знаю теж і журбу Твою темну, як ніч,
і зітхання нероз'яснені Твої сняться,
Та крізь все України вчувається клич —
і тому я сьогодні повстанцем!

І тому я сьогодні так вперто іду
в бій останній, затяжний, завзятий.
Моя мамо! Повір переможем — прийду
днем великим щасливого свята.

ЗА ХМАРАМИ МІСЯЦЬ...

За хмарами місяць, мов бранець печальний,
ніч відьмою тихо лежить на снігах.
Від власного маршу іду з хвилюванням
в простори підняті на власних ножах.

Давно відбулося прощання байдуже,
я сам благословив себе на цю путь,
і тільки бентежить одно мою душу :
в цей сніг не втопитись, про все не забудь.

Люблю буревії, бо й сам буревійний,
розплесканій тиші такий я чужий,
в руках моїх буйна жадоба обіймів,
як сонце полтавське, я серцем палкий.

І що там сніги ці, що темні ці ночі,
що все на цім схресті великих шляхів?!...
Рожевим розливом горять мої очі
від мрії палкої великих боїв.

КИЄВУ

Стоїш, як пам'ятник сторіч
в степах стоїш, неначе митар,
а над тобою темна ніч,
а над тобою згубний вітер!

Дарма! Та вітряна зажерь
тебе на порох не розтерла,
ти й досі величчю не вмер,
як і Вона іще не вмерла!

Стоїш задивлений у даль
і бронзним погрозом Богдана
гамуєш орд азійських шал,
лякаєш фауста й султана.

Степів розлогий буйний шум
княжим хрестом благословляєш,
і світлу тайність своїх дум
лише Дніпрові довіряєш.

Тепер, в загравах цих пожеж,
у безпощаді буревіїв,
в гарячій пристрасті ти ждеш
від нас торжественних обіймів.

І вір, ми прийдем! Знову ти
омолодієш нашим духом
і буднів зоряні світи
тебе покірно будуть слухать!

ПАХНЕ ДАЛЕЧ..

Пахне далеч диханням гіркого полину,
та й гірку її п'ю, мов сціляючий чар...
На похилені плечі злітають краплини
побілілої крові розіп'ятих хмар.

Чогось вітер притих чи заснув у знемозі? —
так люблю з ним разом у простори іти:
ми такі молоді на бунтівній дорозі,
перед нами в покорі минають світи.

Знов я йду курявою сніжин припорошений,
все ще мало слідів, мов не йшов цілий день,
мов не з самого ранку я був заворожений
полум'яною святістю рідних знамен.

Під рип кроків в'являється батько суворий,
що колись, як тепер я, ішов цим шляхом,
що при слові »Україна« нахмурював брови
й над столом нахилявся зажурим чолом.

О, мій батьку! (Десь може в кайданах умерший),
не досягший в житті сонцесяйних вершин, —
Твій важкий шлях борні не забуто й тепер ще —
крізь сніги його довжить Твій трепетний син!

КАРАБІН Я ЗАКИНУВ...

Карабін я закинув на змучені плечі,
подивився їй в очі тривожні: — Прощай!
— Вже давно переріс в ніч розбурханий вечір,
за вікном хуртовини, мов серця одчай.

— Ти вже йдеш? Йдеш в холодні такі сніговії,
в таку тьму, в перекір чорнокрилим віграм?
— Я не вмю блудить, спочивати не смію —
не даремно ж я граюся власним життям!

Зір спустила додолу в невірній провині...
В тиску рук її чув щирий пал побажань.
Вже давно її там, в теплій хаті покинув, —
в завірюсі, іду, наче вісник повстань!

Вітер люто рве поли моєї шинелі,
наче злодій, від мене тіка горизонт,
в заметілі снігів рвуться влюблені села,
і страждання вчуваються рідних широт.

Там, вона (в неї зараз заплакані очі!)
Ну, а там п'янка зваба крилатих рівнин...
І ще швидше я йду, захлинаючись пристрастю
(ночі —

Революції Син!

ПРИГАДУЮ...

Пригадую зимові вечори,
журбою батько оповитий,
дитячий сміх чи плач сестри
й на неї погляд мій сердитий.

А потім батько чимсь зітхне,
»Кобзар« розкриє і читає:
про Січ, Підкову, дикий степ,
синів як Гонта убиває,

катів Ярема як кара...
І в мене серце розривалось,
і неньки сльози, — і сестра
тоді мовчала, не сміялась.

І батько вмовк... Зітхнув ізнов
(в душі напевно бились жалі),
— Татусю, защо тоді кров
лили і защо так карали?

На мене батько подививсь
і ще мовчав чогось хвилину,
а потім тихо: — Так, колись
ти все збагнеш, мій любий сину!

І більш нічого не сказав!..
Лягли ми спать... Не спав один я.
— Защо синів він убивав,
защо Ярема тяжко гинув?

Та не збагнув... Плили літа —
пророцтво батькове сповнилось :
вже більше серце не пита
защо б'ємось і защо бились!

Знов гомін той, пожежі знов,
син батька, батько сина ріже!
І скрізь хрести, руїни, кров,
чимсь грізним степ широкий дише.

Страшніший час ще, як тоді,
ще голосніший тям безтями, —
тепер довелось і мені
іти повстанськими шляхами.

Іду! В лице хай вітер б'є!..
Іду! Хай ночі сніжна темінь!..
Радію — знов Вона встає
грізною помстою Яреми!

В НАС ШЛЯХ ОДИН...

В нас шлях один! Хай ми не разом,
та ті ж сніги нам в лиця б'ють,
вітри ті ж самі чорним сказом
похмурі далечі жеруть.

Я знаю, там, в горах високих
ти йдеш в цю мить, як полем я,
дзвенять мої уперті кроки,
немов мідь липневого дня.

І може й досі в малиновій,
у тій тонкій хустині ти,
лиш більше схмуренії брови,
в очах гостріший блиск мети.

Ідеш як гін подій крилатих,
як неповторність наших днів,
спішиш крізь сніг на буйне свято
подзвіння гострених мечів.

Спішим! Там гук, там голос слави,
побіди щасття кружить там,
там дійсність нашої Держави
встає погрозою вікам!

Спішим! Хай сніг, хай вітру студи —
горами ти, степами я.
А зустріч як? Вона ще буде
у тишині нового Дня!

ЛИСТ ДО ПОЕТА

Не насмійтеся з мого звичайного слова
(в тім вина не душі, а лише голови!).
Дзвенить в серці ще й досі вечірня розмова,
й досі в пам'яті в мене задуманий Ви.

Я не знаю, простіть, може тут не до речі,
на рядки ці невинні ще може не час,
та коли над землею розгорнеться вечір
над вікном я тоді в тихій мрії про Вас.

За вікном хуртовини кричать божевіллям,
і я думаю: — Боже, що з Вами тепер?
— У яких Ви степах пропадаєте тінню? —
І встає тоді повінь лякливих химер,

І так жаль тоді Вас! Я тепер розумію
усю згубу пекельну оцих хуртовин.
Ой, чи довго ще їм над полями, над рідними
віять?..

Як боюсь Ваших слів: — Сніговіїв я син.

Де тепер? Під яким Ви блукаєте небом,
чи довіку уже Вас не судиться стріть?..
Обізвіться! Спочить хоч годину Вам треба...
Прийдіть!...

ВІДПОВІДІ

1.

Дівчино, дякую. Сьогодні
Твій лист не можу прочитать.
Бунтують все небес безодні,
вітри присудами кричать.

Там — барабаняць кулемети,
гранат страшний лунає гук,
не смію быть тепер поетом
Твоїх зітхань і власних мук.

Уся земля там дише гнівом
і грозить жахами повстань.
Її безмежжя п'ю, як мрію,
як буйну солодість оман!

Колись (це завтра бути може)
на мить затихне лютий бій,
спинюсь тоді, в сніжній поросі
нежданий лист прогляну Твій.

2.

(другого дня)

Я не знав, що в той вечір осінній
в Тобі пам'ять про себе лишу,
що невинним гарячим болінням
юну душу Твою розбуджу.

Я не знав, що Ти ждеш, що Ти мрієш,
звідки ж знати я можу про все?..
Лист в руці Твій признанням біліє,
у душі дивування росте.

Синя фарба рядків так уперто
мою душу пита про любов,
а там — далеч вітрами роздерта,
на снігах застига рідна кров!

А там — ширшають крила пожежі,
ніч ще й досі навколо лежить,
копитами розбите безмежжя
переповненим болем кричить.

А з-за вікон затишної хати
Тебе страшить метілі розгін,
Ти готова тремтіти і плакати,
на все кидать безсилий проклін.

Я ж люблю ці холодні метілі,
славлю ці невмолимі вітри, —
бо одні в нас привабливі цілі
одна впертість в нас грізної гри.

Увесь час я іду в хуртовинах,
та не Ти в моїх буйних очах,
а роздолля лунке Батьківщини,
а розп'яття її на хрестах!

Чи ж в такому палкому захватті
в цей страшний, у цей буряний час
пам'ятать про дівчину, про матір,
про все те, чим давно вже погас?

Ні, вперед йти, в шалючі січі —
там також насолода і п'янь!
Переможем — тоді лише стрічі,
І жадоба, і трепіт кохань,

Де я е? На сніжнім ріднім полі!
Не стомивсь, не схолов я, не зблід —
бо зогрів мене порив до волі,
радість наших слідів і побід!

Чи прийду я? Сьогодні не можу,
ну, а завтра не знаю і сам,
може десь в снігових цих порошах
попрощаюсь навіки з життям.

Аж здригнеш Ти! Та я не жалію —
вільно вибрав собі я цю путь!
Хай умру — далі вітри повіють,
мого сліду однак не зітруть!

Це ж не просто сніги, гурагани —
непокірних це снаг боротьба!..
пролітає, шумить, барабанить
неповторна велика доба!

Я люблю її гул, хуртовини,
дням на зустріч спіщуся бігом.
В моім серці судьба Батьківщини,
а не Ти в чаду мрій над вікном.

О, ЗНАЮ САМ...

О, знаю сам, що я жорстокий,
але другим не можу бути;
сніжних хуртеч летять потопи,
вогні прокляттями встають.

І що там орди Джінгісхана,
що дикий гул страшних татар?
Ще в тяжчих скована кайданах
лежить Вона в нестямі кар.

Від скату вся аж почорніла,
лукавим гвалтом хижака,
ярить порванням Її тіло
безсиллям в змучених руках.

Я син Її, Вона м'ні Мати:
і якже бунтом не повстать
на стогін, крик Її, на захист,
над Нею кровю не страждать!?

І як інакшим бути можна,
сьогодні, в цей шалений час,
коли метуть сніжні пороші
і вітру вирить темний сказ?!!

Ні, ні! Не стишу местних кроків,
і не заллюсь сльозами я!..
О степова моя жорстокість,
О гайдамацька кров моя!

ПІСЛЯ МАРШУ ЗАСНУВ...

Після маршу заснув... Хтось гукнув: — Уставай!...
Я зірвався й захопився за зброю —
навкруги чую крик, у риданнях — одчай,
чую всю невблаганність розбою.

Спав — і снилась степів голуба тишина, —
раптом гук — орожевлені хмари,
бачу: люди тікають в страху із села...
Хто це? Половці, готи, татари?!!

Хто приніс цій землі чорний трепіт життя,
яке ймення сумній цій руїні? —
І згадалась вся дійсність проклятого Дня,
увесь морок страждань України!

Це ж Її знов червоним азійським конем
правнук Батия з реготом топче
і побіду свою торжествує вогнем,
вславши трупами нашими площі.

І гукнув тоді я усім гнівом крові:
— Прокидайтесь! Вперед! До розплати!
Спішимо так уперто крізь бурі і сніг
боронити солом'яні хати!

ХОЧУ КАРОЮ ГОНТИ . . .

Хочу карою Гонти проміряти степ,
хочу гнівом Богдановим дихать,
за наругу козацької волі й костей,
за всі кривди, розбої і лиха.

Хочу дзвоном тривожним гукнути:—Повстань!
Чи не досить із Тебе полону?
Тільки власним зусиллям міць зірвеш кайдан
і спасешся від чорного скону.

Подивися, Ти вся в закипільї крові,
як старчиця, стоїш у лахмітті!
Вслухайсь — всюди куються шаблі і мечі
і регочеться пристрастю вітер!

Новим гуркотом гроз підведуться світи,
встань і Ти, щоб вже більше ніколи
в катуванні не корчилися буйні степи,
не тужили щоб згустками болю!

Встань, Україно! На віки усім і за все
віддай помсти страхаючі дані,
щераз усміхом Гонти проміряй свій степ,
оповийсь торжествами Богдана!

ЯК СЬОГОДНІ...

Як сьогодні, рік тому на білих снігах
наші лави закляттям струнили,
тихо зорі горіли в дзвінких небесах,
тихо вітри чуби нам пестили.

Ми клялись Україні! Нас триста клялось,
не словами, а буйністю крові.

Святом наших хвилин небо сине впилось,
звели обрії в далечі брови.

Присягли, розійшлися, і кожний в борні
непохитній дні дзвінко розтратив,
лиш пісні уставали услід голосні,
повставали легенди крилаті!

І вже знову сьогодні вітри і сніги
ми й тепер ще в нестриманім марші,
не лякають нас хмари грізні довкруги,
не стомилися ноги ще наші.

Йду крізь хуги в пробої залізних рядів,
в буйній в'яві горять рідні стяги,
відчуваю й тепер у душі, у крові
палку святість своєї присяги.

УПЕРЕД

Хай у цій заметілі гремить
гудінь наших незборених кроків! —
Ми повстали Її боронить
від катів і тиранів жорстоких!

Нам тепер не до співів бандур,
не до сліз і зітхань у зажурі,
у цій стужі невблаганних бур
будьмо й ми невмолимі, як бурі!

Буйним гуком побідних боїв
пройдім гордо своїми степами —
досить в муках конати Її
і на посміх дзвонить кайданами!

Так, вперед, уперед, уперед,
крізь хуртечі вперед на вершини,
це останній наш месницький рейд,
це остання Голгота України!

★

Похилені, засніжені, зігріті,
але так вперто ми ідем.
В нічній безтямі лютий вітер
дуднить Мазепиним конем.

Мазепиним! . . . І вже в моїй уяві
стоїть він сивий, молодий,
Батурин, гнів, суди, Полтава,
а потім тільки попіл, дим.

А потім, вп'явшись коневі в гриву
без булави в твердих руках,
наіхнений бунтом гетьман сивий
у слід за Карлом на шляхах.

Спішить . . . Позаду вигуки погоні,
казками згублені поля,
і ось, на рідному кордоні
спинив шаленого коня.

Оглянувся — впали тільки дві сльозини,
в душі незбореній одчай,
дві блискавиці тільки кинув
очима вдалеч на прощай.

І знов помчав вперед чужим роздоллям,
грізний, задуманий як ніч —
вибранець глуму злої долі
герой полтавських битв і січ.

Давно минулось, та неначе
й тепер в цім вітрі чую я,
як сивий гетьман вдалеч скаче
Вітчизни шепчучи ім'я.

У жилах кров моїх зі злості
жагучим полум'ям горить —
не для утіх, а лиш для помсти
земний вік хочу я прожити.

Біжу вперед. Несамовито
кричу рядам: Скоріш! Ідем!
Бо у нічній безтямі вітер
дуднить Мазепиним конем.

ВОЛОДИМИРУ СОСЮРІ

(відповідь на «Послання обдуреним»)

О, наймите сліпий і підлий,
кого вернутись кличеш ти?
Нащо знамена свої рідні
кричиш прилюдно розп'ясти?

Хіба не сам ти, бувши юним
душею, палко їм моливсь,
під ними йшов проти комуни,
за волю краю свого бивсь?!

Хіба не ти в полках Петлюри
пройшов Вітчизну з краю в край,
як ураган, як помсти буря,
в душі ховаючи відчай?

А потім! Потім, Ти, як Юда
покинув, зрадивши, утік
і в каяттях себе бив в груди,
щоб «кат невірних юні блуди»
і все простив тобі на-вік

За гріш продався ти, за слово
нужденне ката проміняв
свої пісні такі чудові,
серця якими хвилював.

Вдавав сліпого на руїнах,
мовчав глухим, немов не чув:
стогнала тяжко Україна
в своїй глибокій домовині,
в кайданах, кат в які закув!

Ти весь втонув в п'янкім тумані
гучних бенкетів і розпуст
на святах Рильських і Бажанів,
де ще раз вимовив — клянусь!

Байстрюче підлий України,
лакею «красної Москви»,
попавши в зрадну зграю, нині
святині рідні ганьбиш ти!

Ти сам обдурений словами
катів своїх, безтямним сам!
Ми ж горді власними шляхами,
для нас вершини, слава нам!

Ніхто, нічим нас не одурить,
ми не підкупні у боях,
бо все Вітчизни біль бандурить
у наших праведних серцях!

Ти, хлібопрохачу, каліко
душі, і совісті, й ума!
Невже ж до скону так, довіку
тебе манити буде тьма?

Нащо продажними піснями
з другими хвалиш страшний час?
Нащо сталінськими рабами
зробити хочете ви нас?

Та хай! Ми вам не покорились,
і не повірили вам ми,
і хоч над нами ви глумились —
ми все знесли, б'ємось, як бились,
із сказом вашої чуми,

порив в серцях в нас до свободи
пала, як вогнище, весь час .
Тяжкі страждання нам народу,
його вели ми в дні негоди,
його ніхто не зрадить з нас!

Знамена ті, які ти кинув,
ми вдруге гордо піднесли
і скрізь: по горах і долинах,
в степах квітучих Батьківщини
за волю змаг ми почали!

Б'ємо усіх, хто тільки хоче
в свої кайдани нас скувати,
хто нам несе холодні ночі
і в них нас прагне розіп'ять!

Вагання ми уже не знаєм,
не блудим ми серед доріг,
громади поступ наш лунає,
і не страшні нам бурі й сніг!

Затям собі, ти, Юдо клятий,
і так скажи за нас усім,
що всіх, хто кинув рідну Матір
страшний на попіл спалить грім!

Той грім близький! Він незабаром
схитне планети і світи —
і від його тяжкої кари
ніяк, нікуди не втекти!

Тоді й тебе із бажанами
візьмуть на той правдивий суд:
призирством, полум'ям догани
уста народні оплюють!

Отож, не вчіть, не звіть, не кличте,
вернутись нас із каяттям,
бо нам байдужі смерті стрічі,
бо ми клястись не вмієм двічі,
за вільне, сонячне життя!

Не нам, не нам назад вернутись, —
наш День встає, наш День гряде!
Нарід пригноблений, закутий,
його в палкім благанні жде!

І тільки ми в той День врятуєм
Вітчизну зоряну свою,
і приведем Її святую
на свято волі; що в бою
своею кров'ю ми купуєм!

ПІСНЯ ПОВСТАНЦІВ

Не розбійники ми, хоч живем у лісах
і хоч темная ніч у нас мати, —
до Вітчизни пала в нас любов у серцях
і ненависть клекоче до ката!

Не страшіть вороги
нас словами погроз —
гордо ми ідемо,
з вами славно б'ємось!

Наша правда свята, вона сонцем горить
нам на наших повстанчих знаменах,
лиш для неї клялися до смерти, ми жить
і з шляхів цих ніколи не звернем!

Не страшіть вороги
нас словами погроз —
гордо ми ідемо,
з вами славно б'ємось!

Наші сурми гримлять, мов весняні громи
по широких українських просторах,
на їх клич щодень множаться наші ряди —
марно, марно лютує наш ворог!

Не страшіть вороги
нас словами погроз —
гордо ми ідемо,
з вами славно б'ємось!

Ще відплатим катам! Ще по рідних степах
із піснями пройдем бойовими, —
не розбійники ж ми, хоч живем у лісах,
ми повстанці — сини України!

Не страшіть вороги
нас словами погроз —
гордо ми ідемо,
з вами славно б'ємось!

ПІСНЯ — МАРШ »МЕСНИКІВ«

Лав наших залізних нічим не здолати,
нас крик не лякає ворожих атак:
У нас попереду син дальних Карпатів,
наш друг — командир Залізняка.

В нім воля сталева,
він наш командир!
Із ним ми, як леви,
як бурі, як вир!

Не нам вже носити покірно окови,
терпіти знуцання жахливих катів, —
до рідного краю моря в нас любови,
завзяття й відвага орлів!

Не нас на руїнах
п'янитимуть сни!
Борці України,
ми волі сини!

Зійшлись звідусіль ми у дні ці криваві.
Хай довго матуся, чи дівчина жде, —
бо нас командир Залізняка з громом слави
побідно усюди веде.

В нім воля сталева,
він наш командир!
Із ним ми, як леви,
як бурі, як вир!

Із ним бойових знамен не огудим,
і разом з другими походом грізним
Вкраїні державність навіки здобудем,
І славу ми вибором з ним!

Не нас на руїнах
п'янитимуть сни!
Борці України,
ми волі сини!

І ЗНОВУ ВІТЕР...

І знову вітер прудко лине,
гугнявить голосно кругом!
Чогось сніжна ця хуртовина
степовим пахне споришом.

Піднятий комір.. Схилі плечі,
в руках російський карабін.
Позаду — згаслий бурний вечір,
позаду — слід і тиха тінь.

Перед очима — синь безмежня,
ясного вітру дикий тан...
Іду, як долі вперта стежа,
іду й вклоняюся степам!

ДРУГОВІ

Завзяттям гірського орла
Ти перегриз свої кайдани,
збагнув всі кривди і всі зла,
відчув її столітні рани.

І ще тоді, як гот новий
кричав про згубу духа степу,
Ти взяв у руки меч святий
і звівсь сміливістю Мазепи.

Йшов сам в страшнім сполосі днів,
так вперто вів їх за собою —
багато вже твоїх слідів
луна піснями в тім завою.

Та ще не всю загладь широт
пройшов катам присудом смерти, —
веди ж ряди Ярем і Гонт,
і далі грізно так і вперто!

Залізнякам же другим стань,
я буду ліриком величчя
Твоїх боїв і цих змагань,
до котрих нас Вітчизна кличе!

НЕ МОЖЕ БУТИ...

Не може ж так бути!

П. Тичина

Не може бути, щоб в страшний цей час
вона лиш судоржилась в муці,
щоб проти згуб не підвелась
грозою світлих революцій!

Не може бути, щоб ленінський варвар
закатував Її в полоні! —
(Хіба не бачила татар,
жорстоких турків чи монголів?)

Не може бути, щоб синя шир степів
забула вже, як Січ боролась,
ходу Богданових полків,
Мазепи гнів, Петлюри голос!

О ні, не будь! Не будь так, щоб Вона
лиш тяжко судоржилась в муці!
Ще вся Її широчина
дихне грозою революцій!

СНІГ РИПИТЬ...

Сніг рипить під впертими ногами,
вітер щоки шалістю пече...
Так спокусно далеч мене манить,
така буйність в поглядах очей!

Вже давно в душі немає туги,
знов її ніколи не зрости...
Так спішусь тепер, неначе вдруге
не прийдеться степом цим іти!

Наче все, що я на цих дорогах
почуттям не смію не зайнять!
Так покірно стелиться під ноги
степова засніжена гладь!

РОЗХРИСТАНА ПОРИВАМИ ВІТРІВ

Розхристана поривами вітрів,
освітлена загравами пожарів
призналась Ти очам моїм
кривавим жахом глуму й карі.

О, скільки ран, яке ятріння язв,
який печальний вид Твого обличчя!
Ідеш шляхом трагічних назв
уже не роки, а сторіччя.

Залюблена в пахучий чорнозем
Ти стережеш його серпом і плугом,
і тільки мариш про Едем,
і тільки стогнеш в муках туги.

Доволі вже, збунтуйся, перекуй
серпи, плуги в гармати й шаблі!
Від чорних згуб себе врятуй —
кати Твої давно ослабли.

Не дай себе розхристувать вітрам,
освітлювать страховищам пожарів!
О розгорнись моїм очам
степовим подивом і чаром!

БАРАБАНЬ, ВИТАНЦЬОВУЙ...

Барабань, витанцьовуй просторами, вітре,
роздмуховуй пожари солом'яних хат!
Досить в тиші холодній нам тугою скніти,
досить нам у пільмі мовчазливо вмирати!

Хай побачать світи згубу нашого краю,
хай пожаром кричить наш натхненний протест,
хай почують, як славно за волю вмираєм
і за свій дорогий чорноземовий степ!

Не дамо більш рук своїх скути в кайдани,
на поталу катам більш себе не дамо,
не одурять тепер нас пустими словами
і на полі змагань від утом не вснемо.

Досить вже нам Полтав, Гайдамаччин, Базарів,
гей, доволі трагедій, проклять і зітхань!
Роздмуховий же, вітре, пекельні пожари,
витанцьовуй в просторах, шуми, барабань!

ХТО СКАЗАВ..

Хто сказав, що сьогодні гріхом є кохати,
у цілунках жагучих себе забувають?
Я ще більше кохаю цю далеч крилату,
пориваюся вітром її обнімать!

Ще палкіше люблю ці дзвінки хуртовини —
вони рідні мені своїм бунтом грізним,
хай' далеко Дніпро і степи Полтавщини,
та і тут лунав крик колись княжих дружин.

Але й тут йшли побідно Богданові раті,
і свистали у січах козацькі шаблі,
тут Петлюри полки боролись завзято,
тут ті ж самі слова, і журба, і пісні.

Нехай тут не така синя широч просторів,
хай піски і ліси, гірка цвіль по горах,
та й сьогодні іду в завірюху, як вчора
непохитно стою в невблаганних боях !

Сіра далеч тремтить... По сніжинах не зм'ятих
так звабливо і легко в розгоні ступать.
Хто казав, що сьогодні гріхом є кохати,
Рідну Землю жагуче над все цілувать!

О, ГОДІ, ДОСИТЬ!

О, годі, досить! Гріх і сором
рабами скутими стоять!
Метіллю дишуть знов простори,
жертвенно кровю знов горять.

Давно пора покинуть найми
й блукання тихе серед тьми
і в цю метіль, в це тепле сяйво
дороги згублені знайти.

Сліпі — прозрійте! Гляньте, всюди
червоно тіниться наш слід,
а перед нами — наші суди
і слава сонячна побід!

За нами! В бурі, в хуртовини,
маршом збороти люту ніч, —
і щасний день для Батьківщини
підняти прапором сторіч!

О, годі, досить! Гріх і сором
рабами скутими стоять!
Метіллю дишуть знов простори,
маршами нашими дуднять!

СЕРЦЕ ПАМ'ЯТАЮ ТЕПЛЕ

(К-ру 3-ку)

Серце пам'ятаю тепле, немов тільки вчора
ми зустрілися вперше в бурхливім житті...
Тоді ранок кружляв, мов підстрілений ворон,
молитовно летіли сніжини святі.

Ранком, в хаті чиїсь, поруйнованій здавн,
ти в задумі, спокійний, лиш в тиску руки
я відчув увесь трепет снаги й поривання
до просторів, вершин сонцесяйних, стрімких.

На підлозі вогонь, вився чад гіркий диму, —
А твій зір, і питання, пориви й захват!
Кілька день — не були мов ніколи чужими,
хоч з степів я полтавських, а ти з-за Карпат!

Дні шуміли над нами, мов ліс у негоду,
і бої, і терпіння, і сни на снігах,
в завірюху далекі уперті походи, —
тільки мрія про волю зоріла в очах!

Вже весна одцвіла.... Одрожевіло літо,
осінь вийшла і вмерла... І знову зима.
Ми йдемо! Нас ніяким вітром не спинити,
бо в устах полум'яне й святее — Вона.

Так, вона — Батьківщина, закута в кайдани,
що в затаєній пристрасті дня того жде,
в який вся невблаганно для суду повстане
і навіки катів до могил покладе.

Чи ж спинитись тепер нам в засніженім полі,
чи ж не величчю дишуть ці наші шляхи?
Ясна ціль, одна ласка лукавої долі,
один порив високих думок і крови.

Наша дружба палка, ми в одних хуртовинах!
Хай з степів я полтавських, а ти з-за Карпат,
та одна в нас велика, свята Батьківщина!
Наші душі одною любов'ю горять!

ТАК ЛЮБЛЮ...

Так люблю, коли вітер плюється
у лице пелюстками сніжин,
коли кроком моїм пружно гнеться
чорноземове чоло рівнин.

Так люблю ночі зрушену темінь
і погрозу скуйовджених хмар.
До сп'яніння всім вдихом легенів
п'ю степову бурхливість, як чар.

Вже забулася тиша селянська —
наче вік весь у впертих маршах,
тільки іноді дні ті присняться,
що минули в полтавських степах.

Та душа вже країною жалю
не зведеться ніколи в мені —
так люблю ці вітри і ці далі,
неповторні ці месницькі дні.

НІЧНИЙ ЕТЮД...

Ніч над полем дрижить, наче сонна русалка,
місяць ртуттю кричить про марші з вишини.
Ми, спинились, лягли... Тільки тліє цигарка
і білють навколо грудневі сніги.

Тишина, наче помах єднання і згоди,
тільки іноді кашель, як вістка сумна...
Вже так довго йдемо героїчним походом,
та в серцях в нас зневіри і втоми нема.

Цигарки погасають... Щось дальнє згадалось...
Раптом голос: — Рушати, нас вічність не жде!
Забрязчало залізо, ряди похитались,
тільки відгомін кроків за нами пливе!

